

Een spel als hulpmiddel bij het ontdekken van je latenten talenten Benutten van serendipiteit

Sibrenne Wagenaar

Ga eens voor jezelf na... wat was een belangrijk moment in je loopbaan tot nu toe? Welk moment heeft daar een belangrijke impuls aan gegeven? Had je dat moment van tevoren gepland? Waarschijnlijk niet. Zag je het kort van tevoren aankomen? Wist je het toen het gebeurde? De meeste mensen weten pas achteraf dat een bepaald moment een belangrijke wending heeft gegeven aan hun loopbaan. Serendipiteit noemen we dit ook wel. Iets ontstaat zonder dat we er naar op zoek waren. Je komt onverwachts iets waardevols tegen. Toeval?

Bij Wouter Reynaert en Teun van Aken, ontwikkelaars van het serendipiteitsspel, riep dit de vraag op: 'hoe kunnen we met onze loopbaan bezig zijn waarin iets tot stand komt zonder planmatig te werken?' Ze kwamen op het hebben van loopbaantalenten. Talenten die ook naar voren komen in een vergelijking van succesvolle met minder succesvolle loopbanen. Het gaat dan om een soort gevoeligheid voor signalen die ergens vandaan komen. De bereidheid die je hebt om opzij te kijken. Een soort gevoeligheid voor iets wat je niet ziet als je recht vooruit kijkt.

Meer zicht krijgen op je eigen talenten

Hoe krijg je zicht op deze talenten? De talenten die je helpen bij het vormgeven van je loopbaan? Hoe kan je ervaren wat serendipiteit met je doet? Het serendipiteitsspel is hier een hulpmiddel bij. Een spel bestaande uit een speelbord en 52 kaarten, kaarten die allemaal een talent vertegenwoordigen. Een spel bedoeld om zaken te ontdekken bij jezelf waar je van tevoren niet naar op zoek was. Wij als redactie van dit themanummer werden hier wel nieuwsgierig naar. En hoe kan je het beste een gevoel krijgen bij een spel? Door het te doen, te ervaren. Vier mensen hebben we uitgenodigd om het spel te spelen: Lidia van Engeland, Wouter Kelderman, Brigitte Hoogendoorn en Jos van Zwieten. Met als gemeenschappelijke deler dat ze zich allemaal, als coach, loopbaanbegeleider of adviseur, op enigerlei wijze bezig houden met talent. Wij waren erbij en maakten mee wat het spel bij de deelnemers losmaakte...

<foto bordspel>

Het spel...

Een spelbord in het midden van de tafel. In elke hoek ('windrichting') van het bord een stapeltje kaarten, de loopbaantalenten: talenten die mensen onbewust hebben en gebruiken om hun loopbaan vorm te geven. Een stapeltje beijkend komen we woorden tegen als kiespijn, verwondering, proces vertrouwen, hoopvol, onderzoekend, historisch gevoel, huilen, sprong en zorgen. De auteurs noemen het latente talenten. Je hebt er nu waarschijnlijk nog weinig associatie mee, maar als je vanuit een concreet vraagstuk waar je mee zit een kaartje pakt met zo'n woord, dan krijgt het wel betekenis. Verder zijn er vier verschillende paden op het spelbord te zien, deze vertegenwoordigen de 'grondhoudingen': doelgericht, onderzoekend, dialooggericht en speels. Alle deelnemers uitgerust met een A-viertje voor het maken van aantekeningen kan het spel beginnen.

Teun van Aken (spelleider) nodigt de spelers uit een vraagstuk in gedachte te nemen waarmee je dit spel gaat spelen. Een open vraag moet het zijn. Een vraag als 'welke inzichten kan dit spel me aanreiken om uit dit en dit dilemma te komen?' of 'welk talent in mijzelf heb ik nodig om het antwoord op deze ja/nee vraag te vinden?' Dit levert de volgende vragen of 'speldoelen' bij de vier spelers op:

- Wat zijn sterke talenten die ik kan benutten in eerstvolgende stappen in mijn loopbaan?
- Ik wil een verdiepingsslag maken in mijn loopbaan: richting creativiteit of meer het methodisch handelen. Welke inzichten kan dit spel me bieden om richting te kiezen?
- Welke talenten kan ik inzetten voor een betere balans tussen werk en privé?
- Wat zijn kenmerken van mijn verborgen programma met betrekking tot leven?

Het spel werkt net als bij ganzenborden met pionnen en een dobbelsteen. De eerste worp geeft aan met welke grondhouding en in welke windstreek je mag beginnen. Zo komt Brigitte bij 'onderzoekend in de richting van zijn'. Wat zegt dit haar? *'Kennelijk ben ik al op de goede weg. Het gaat om rust, mediteren en minder om doen en hard werken om er achter te komen wat mijn verborgen programma is.'* Wouter komt terecht bij 'handelen en dialoog'. *'Mijn methodiek is wellicht gewoon doen. Dat herken ik ook wel in mezelf. En in gesprek met anderen om mijn talenten te ontdekken.'* Als Lidia bij 'speels' terecht komt is haar onmiddellijke reactie *'hè jammer'*. Ze heeft een soort aversie tegen het woord. Teun stimuleert haar wel om dit gegeven te noteren. En ze heeft 'West' als thema. Daar heeft ze niet direct een associatie mee, maar Teun heeft een handleiding met krachtige toelichtingen bij alle talenten, grondhoudingen en windstreken. Zo wordt West uitgelegd als 'de wereld waarin het uiterlijk belangrijk is en men gericht is op het hebben'. Jos belandt na zijn eerste worp op een plek wat vooral verwarring oplevert: 'dialooggericht'. Hij geeft aan met die term op dit moment niets te kunnen. De startposities zijn bepaald, op naar een volgende ronde!

Brigitte mag met haar tweede worp een kaart pakken: 'Verwondering.' Wat roept dat bij je op? *'Het woord past wel bij me, ik vind er herkenning in en zie het als een bron van inspiratie en verandering. Als je je nergens over verwondert zal je ook niet in beweging komen. Vanuit verwondering ben ik bijvoorbeeld met het onderwerp schitterend organiseren aan de gang gegaan. Het zal vast een kenmerk van mijn programma zijn.'* Teun geeft aan dat ze in het spel met haar tweede worp ook de stap heeft gemaakt van Zuid naar Oost. Dit staat voor 'van collectief naar individueel'. *'Misschien ben ik rondom verwonderen wel veel bezig geweest met anderen en moet ik nu meer naar mezelf toe.'* Zo gaan we verder in de ronde. Deelnemers verplaatsen zich over het speelbord, pakken een kaart of moeten een andere actie uitvoeren. Voortdurend met de vraag wat dit voor hen betekent. Wat het met ze doet. Zowel een woord op een kaart als een actie die zich in het spel voordoet. Het vraagt veel associëren, reflecteren, op je in laten werken, zoeken naar of voelen van betekenis, de vertaling maken naar je eigen speldoel. En je wordt uitgenodigd mee te denken met de ander, door een observatie, een vraag, een uitnodiging.

Nog even met ze meekijken.... Wouter krijgt een kaart met een keuzemenu: (1) je mag een ander vragen een kaart te pakken. Vervolgens krijg je daar terugkoppeling op, (2) je kiest zelf een kaart, (3) nog een keer gooien en zien waar je dan uitkomt, en (4) niks doen en nadenken over wat dat betekent. Wouter kiest voor optie 1. Waarom? *'Ik geloof dat door iets te doen voor een ander ik iets over mezelf kan ontdekken.'* Hij nodigt Brigitte uit een kaart te pakken. Ze besluit haar intuïtie te volgen en niets te doen. Wel wil ze iets teruggeven aan Wouter: *'Zo nu en dan is het juist goed om vooral iets voor jezelf te doen. Daar wel anderen*

bij uitnodigen, maar zelf de start maken.' Lidia rolt vier en trekt een kaart met 'Raken'. *'Ik heb hier twee associaties bij: geraakt worden en mezelf raken. Kijkend naar mijn speldoel denk ik dat het er om gaat dat ik verdieping zoek in iets waar ik mezelf mee kan raken. Ik kan snel denken aan wat anderen vinden of wat ik zou moeten. Er zit ook iets doelgerichts in wat me aanspreekt. Dat doen wat ik nodig heb om vanuit mijn passie een volgende stap te zetten.'* Jos begint zijn beurt door aan te geven dat hij bij zichzelf merkt dat hij de neiging heeft te bedenken hoe het spel nu eigenlijk werkt, hoe het in elkaar zit, en hoe hij de spelregels zou kunnen veranderen. Iets om op te schrijven volgens Teun. Met zijn worp komt hij op Verstilling. *'Dit roept bij mij het gevoel van niks doen op en dus ook mijn speldoel niet oplossen. Ik ga er vanuit dat als ik niets doe de situatie ook ongewijzigd blijft.'* Waarop Brigitte aangeeft dat hij in 'verstilling in dialoog' zit. Dan gaat het misschien meer om luisteren? Zo gaat het spel nog wat rondes door.

Raken:

Iemand raken is niet gemakkelijk in een tijd met zoveel prikkels en mogelijkheden. We bouwen een pantser om ons heen en zijn verdoofd door zoveel geluiden en verblind door een aaneenschakeling van beelden. Maar misschien ook murw gemaakt door bureaucratie en teleurstelling. Iemand kunnen raken betekent doordringen tot iemands hart, de gevoelige snaar weten te vinden.

Verwonderen:

Het hoeft niet iets buitenissigs te zijn, iets vreemds of onverwachts. Dit talent heeft juist te maken met het zich verwonderen over het alledaagse, het kleine, het misschien vanzelfsprekende. Een talent dat zich richt tegen kreten als 'dat is toch bekend', 'dat hebben we al geprobeerd' en 'dat is niet interessant'. Gegrepen worden door de schoonheid van het simpele.

Verstilling:

'Orang Malou' is de hoofdfiguur uit een saga uit Java. Het stelt een man voor, zittend op de grond. Met gekromde rug, helemaal voorovergebogen met zijn handen voor zijn gezicht. Gezicht en handen raken weer zijn gekruiste benen. Wat opvalt, is de kracht die er uit het beeld spreekt. De verstilling die energie uitstraalt.

En wat nu?

Na anderhalf uur rond Teun van Aken het af. We zouden nog best een tijdje door kunnen gaan, maar het gaat om een kennismaking en het opdoen van eerste ervaringen. Om te zorgen dat het denken over latenten talenten en loopbaanstappen de komende tijd nog wat blijft doorsudderen krijgen de deelnemers drie slotvragen. Welke grondhouding gaat leidend voor je zijn? Welke windstreek? En als je al ideeën hebt voor concrete acties, schrijf die dan ook op. Die laatste vraag levert vooral een aardige opbrengst op: *'ik doe een blaadje in mijn agenda en aan het eind van de dag pak ik het er even bij, 'ik ga een lijstje van activiteiten bij houden en geef per activiteit aan hoe leuk ik het vond en waarom', 'ik heb twee mensen in gedachten die ik wil vragen met me mee te denken' en 'ik ga mijn werk zo proberen in te richten dat de klus wordt geklaard maar niet door mij en dat ik me er toch prettig bij voel.'*

Terugkijkend op het spel en de waarde ervan voor de praktijk

Hoe vonden de deelnemers het? Aanvullend, spannend, vernieuwend, verdiepend, aandachtig, complex. Wisselende meningen dus. Ze waren het er over eens dat het resultaat heeft. Het dwingt je tot nadenken, tot een niveau dieper gaan dan je zelf zou doen. Met name de bijzondere woorden stimuleren je om op een andere manier te kijken dan gewoon. Ook het rationeel denken en het werken vanuit gevoel worden duidelijk afgewisseld en als

waardevol beschouwd. Het spel biedt andere invalshoeken die je uitnodigen je los te maken van de ideeën die je al had. Teun heeft als spelleider voortdurend de focus gehouden op het speldoel. *'Er was geen ontkomen aan'*. Het is duidelijk een spel waar een goede spelleider bij nodig is. Iemand die goed samenvat, de serendipiteitselementen kan benadrukken, je voortdurend stimuleert tot associatie en reflectie: wat doet dit met jou? Wat betekent dit voor je speldoel? Wat zegt de keuze die je nu maakt over jou? Wel valt het de deelnemers op dat je zo diep kunt gaan als je zelf wilt. Je kan je ook verschuilen als je wilt. Het is in die zin een veilig spel. Als je er niet echt aan wilt kan je je ook bezig blijven houden met de manier waarop het spel werkt. Sommigen vonden het spel wel veel uitleg nodig hebben. De introductie doet een appel op je hoofd, je denken. In het spel werk je veel vanuit je gevoel en dat vraagt wel wat omschakelen. Het zou mooi zijn om bij de start daarin al gestimuleerd te worden.

En als we nu kijken naar de toepassing van dit spel in je eigen werk, je eigen organisatie? Welke mogelijkheden zie je? Jos geeft aan dat hij wel mogelijkheden ziet voor interne teamontwikkeling. Hij werkt veel in de bouwsector en daar zou hij het niet snel gebruiken: *'Het vereist toch een bepaald reflectief vermogen. En de taal is zo anders, ze verklaren me voor gek!'* De talentkaarten sprak Lidia wel aan. Die gaat ze gelijk in haar praktijk gebruiken, het spelbord niet. *'De kaartjes zijn heel treffend, hebben diepgang en ze zijn origineel. In de bijbehorende beschrijving zitten veel lagen die goed tot nadenken aanzetten.'* Wouter sluit zich aan Jos met het gevoel dat hij het alleen in een bepaalde context zou inzetten. *'Het vraagt veel van jezelf, je moet je er echt voor open willen stellen, op zoek willen naar verdieping en nieuwe inzichten. Wat mij erg hielp was de voortdurende stimulans om de vertaling te maken naar je eigen speldoel, dat wat er voor jou speelt.'* Brigitte is erg enthousiast en ziet veel toepassingsmogelijkheden. Het lijkt haar juist ook geweldig om het met mensen uit de bouwsector te spelen. *'Het kan mooie dingen opleveren, juist doordat het zo'n sterk beroep doet op verbeelding, en gevoel door gebruik van symbolen, energie, beelden, intuïtie.'*

Het serendipiteitsspel is natuurlijk niet het enige spel dat we gebruiken om meer zicht te krijgen op onze talenten. Een eerste inventarisatie met de deelnemers leverde het volgende overzicht op:

- De dilemmameter, een instrument waarmee je uitgangspunten kunt bepalen over hoe iemand in zijn werk staat. Het levert een beeld op van talenten en belemmeringen om deze in praktijk te brengen. De dilemmameter geeft een eerste beeld en is vooral bedoeld om een gesprek op gang te brengen.
- Het in-je-element-spel is gebaseerd op de elementen aarde, vuur, water en lucht. In dit spel gaat het over toeval en wat je kan doen met dit toeval. Gesproken wordt over waar bij iemand het element zit. Waar heb je van nature het meeste mee?
- Het kernkwaliteitenspel, gebaseerd op de kernkwadranten van Ofman. Een methodiek om er achter te komen over welke kernkwaliteiten je beschikt en waar je valkuilen en allergieën zitten.
- Het interactieve managementboek *'Ontdek je sterke punten'*, geschreven door Buckingham en Clifton, wat je actief stimuleert om op zoek te gaan naar je eigen sterke punten. In combinatie met het boek is tevens een online test beschikbaar die je helpt bij het ontdekken en inzetten van talenten en mogelijkheden voor persoonlijk en zakelijk succes.

- MDI (Management Development Inventory) gaat uit van de gedachte dat een belangrijk deel van het menselijk potentieel schuilt in soft skill matige elementen. Sommige daarvan, zoals het gedrag, zijn duidelijk waarneembaar. Drijfveren en talenten lichten dichter tegen de kern van ons wezen maar gaan vaak schuil onder de oppervlakte. We zijn ze sterk bepalend voor voldoening en succes in ons werk.
- Hermann Brain Dominance instrument (HBDI) is een instrument bedoeld voor zelfonderzoek. Het test in feit niets, maar geeft een oordeelsvrij beeld van je mentale voorkeuren. Het geeft inzicht in het waarom van je denken, handelen en communiceren. Het laat zien waar je voorkeuren en stijlen vandaan komen en brengt ze op een toegankelijke wijze in beeld.

Zoals we al in het begin zeiden: de redacteurs van dit themanummer zaten erbij en keken er naar. Welke talenten werden voor onze ogen ontwikkeld in de korte tijd dat het spel werd gespeeld? Zoals de spelers zelf opmerkten werd beroep gedaan op openheid voor nieuwe signalen, bereidwilligheid om diepere lagen in het zelf te exploreren, om los te laten, 'present' te zijn. Zijn dit voorbeelden van nieuwe loopbaantalenten die mensen nodig hebben in een snel veranderende wereld? De lezer mag het zeggen.